

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาแนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองเก่าลพบุรี มีข้อสรุปในประเด็นต่างๆซึ่งจะสามารถนำไปใช้ในการศึกษาอื่นๆที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ดังต่อไปนี้

6.1 สรุปข้อเสนอแนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์ลพบุรี

จากการเสนอแนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์ลพบุรี มีข้อเสนอแนะที่สำคัญได้แก่

1. ในประเด็นของการอนุรักษ์ เสนอให้พิจารณาแนวทางการอนุรักษ์พื้นที่ประวัติศาสตร์ของเมืองแบบองค์รวมได้แก่การมองภาพรวมของความเป็นเมืองประวัติศาสตร์ และเสนอให้มีการขึ้นทะเบียนเมืองประวัติศาสตร์ลพบุรีชั้นที่ 1, 2 และ 3 เป็นเขตโบราณสถานประเภทย่านชุมชนและเมืองประวัติศาสตร์ รวมทั้งทำการขึ้นทะเบียนสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์เพิ่มเติมแก่ ธรรมโนห์รา ทะเลสาบชุบศร ชุมชนบ้านหินสองก้อน
2. ในประเด็นของการปรับปรุงภูมิทัศน์เมือง โดยเสนอแนวทางการปรับปรุงในลักษณะภาพรวมในรูปแบบ Balancing City คือเมืองที่ความสมดุลย์ในความเป็นเมืองประวัติศาสตร์และเมืองสมัยใหม่ โดยแบ่งแนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์ออกเป็นสองแนวคิด โดยในแนวคิดแรกเป็นแนวทางในการจัดการที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนให้น้อยที่สุดหรือเป็นแนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์ในระยะแรก และแนวคิดที่สองเป็นแนวทางการปรับปรุงที่เสนอแนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยทำการรื้อย้ายชุมชนบางส่วนที่รูกล้ำและทำลายสภาพภูมิทัศน์ของเมืองออกและปรับปรุงให้เป็นพื้นที่สีเขียวของเมือง นอกจากนี้ยังได้เสนอแนวทางการจัดการในเรื่องต่างๆ ได้แก่
 - 2.1 การจัดการพื้นที่โบราณสถานในเขตเมืองประวัติศาสตร์โดยเสนอ แนวทางการกำหนดระยะถอยร่นจากพื้นที่โบราณสถาน และการกำหนดมาตรการทางด้านกฎหมายและผังเมืองบังคับใช้
 - 2.2 แนวทางการจัดการภูมิทัศน์ทางด้านต่างๆ เช่น การก่อสร้างอาคารหรือโครงสร้างในระยะใกล้เคียงเขตโบราณสถาน การติดตั้งป้ายโฆษณา การปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคเพื่อรักษาสภาพภูมิทัศน์ของพื้นที่โบราณสถาน
 - 2.3 แนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่มีแนวคิดในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะส่งผลต่อสภาพแวดล้อมของเมือง และวิถีชีวิตของชุมชนให้น้อยที่สุด

2.4 แนวทางการปรับปรุงทางด้านกายภาพของเมืองได้แก่ แนวทางในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวของเมือง แนวทางในการจัดการสภาพแวดล้อมของเมือง แนวทางในการปรับปรุงทัศนียภาพของเมือง

3. ในการปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่เฉพาะ ได้เสนอโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์จำนวนทั้งสิ้น 12 โครงการ โดยเป็นโครงการที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองประวัติศาสตร์ชั้นที่ 1 จำนวนทั้งสิ้น 7 โครงการ และโครงการที่ตั้งอยู่นอกเขตเมืองประวัติศาสตร์ชั้นที่ 1 จำนวนทั้งสิ้น 5 โครงการ โดยเสนอแนวทางการพัฒนาระบบพื้นที่เปิดโล่งของเมือง(Open Space System) โดยการพัฒนาพื้นที่สีเขียวของเมืองในระดับต่างๆ และ การวางระบบพื้นที่สีเขียวของเมืองในรูปแบบ Greenbelt โดยเสนอให้จัดสร้างสวนสาธารณะทั้งสิ้น แห่งได้แก่

- 1) สวนสาธารณะริมแม่น้ำลพบุรี
- 2) สวนสาธารณะทางรถไฟ
- 3) สวนสาธารณะสระมโนห์รา
- 4) สวนสาธารณะตลาดเทศบาล
- 5) สวนสาธารณะศาลลูกศรและบ้านวิชาเยนทร์
- 6) สวนสาธารณะริมคลองคูเมือง
- 7) สวนสาธารณะด้านข้างวัดตองปุ
- 8) สวนสาธารณะคลองชลประทาน

เสนอให้มีการประสานงานหน่วยราชการอื่นๆ ในการขอใช้พื้นที่เพื่อปรับปรุงให้เป็นพื้นที่พักผ่อนของชุมชนได้แก่

- 1) พื้นที่ค่ายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
- 2) พื้นที่สนามด้านหน้าสำนักงานเทศบาลเมืองลพบุรี
- 3) พื้นที่สำนักงานศาลจังหวัดลพบุรี
- 4) พื้นที่ของสถาบันการศึกษาได้แก่สถาบันราชภัฏเทพสตรี, โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย, วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี และโรงเรียนเทศบาลเมืองลพบุรี
- 5) พื้นที่วัดและศาสนสถานได้แก่ วัดเชิงท่า วัดป่าธรรมโสภณ วัดตองปุ

เสนอให้มีการปิดถนนเพื่อใช้เป็นถนนคนเดินได้แก่

- 1) ถนนศรีศักดิ์ ช่วงระหว่างแยกถนนวิชาเยนทร์ถึง แยกถนนราชดำเนิน
- 2) ถนนที่เสนอให้มีการปิดการเดินรถในวันเสาร์- อาทิตย์ ได้แก่

2.1 ถนนพระยากำจัด

2.2 ถนนฝรั่งเศส

4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองเก่าลพบุรี

5.4.1 หน่วยงานดำเนินการหลักได้แก่

- เทศบาลเมืองลพบุรี
- กรมศิลปากร
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

5.4.2 หน่วยงานวางแผนได้แก่

- สำนักโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดลพบุรี
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.4.3 สถานศึกษา สื่อมวลชนและหน่วยอนุรักษ์ท้องถิ่น

- สถาบันราชภัฏเทพสตรี
- สื่อมวลชนท้องถิ่นได้แก่ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น สถานีวิทยุกระจายเสียง
- วัดในท้องถิ่นทุกแห่ง
- ชมรมอนุรักษ์ท้องถิ่น

5.4.4 หน่วยงานอื่นๆได้แก่

- กรมทางหลวง
- การรถไฟแห่งประเทศไทย
- กรมชลประทาน
- กรมธนารักษ์
- กรมขนส่งทางเรือและพาณิชย์นาวี

6.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษา

จากการศึกษาสามารถสรุปข้อเสนอที่สำคัญได้แก่

6.2.1 ข้อจำกัดทางด้านเวลา

ในการจัดทำแผนที่เกี่ยวข้องกับเมืองมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องลงไปสัมผัสกับพื้นที่ให้มากที่สุด ด้วยระยะเวลาการศึกษาที่จำกัดทำให้สามารถลงไปยังพื้นที่ได้เพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งซึ่งกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จะเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลได้ดีที่สุด กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจเป็นสิ่งสำคัญที่จะตัดสินใจรูปแบบการปรับปรุงที่เหมาะสมที่สุด การศึกษานี้จึงเสนอแนวทางในลักษณะเป็นทางเลือก 2 ด้าน เพื่อให้สามารถพิจารณาเลือกทางสายกลางที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้น

โดยทั่วไปแล้วระยะเวลาในการวางแผนที่เกี่ยวกับเมืองมักกำหนดช่วงระยะเวลา ที่ใช้ในการดำเนินงานบางโครงการอาจต้องใช้เวลานานนับสิบปี จึงจะเห็นผลในการดำเนินงานซึ่งในการเสนอแนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองเก่าจึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้การคาดคะเน ล่วง

หน้าถึงผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งจำเป็นจะต้องหาข้อมูลผลกระทบในการวางแผนนั้นมาประกอบด้วย ดังนั้นการศึกษานี้จึงเสนอเป็นเพียงแค่แนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์ระยะยาวเท่านั้น

6.2.2 ข้อเสนอแนะเรื่องพื้นที่

เมืองเก่าลพบุรีเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนในเรื่องของพื้นที่ตัวเมืองเก่า ซึ่งมีพัฒนาการมาในหลายยุคหลายสมัยและกินอาณาเขตที่กว้างออกไป ในการวางแผนจึงต้องกำหนดเขตพื้นที่เพื่อที่จะระบุขอบเขตเมืองเก่าให้ชัดเจนซึ่งอาจไม่สามารถระบุได้เพียงแค่แนวเขตคลองคูเมืองหรือกำแพงเมืองเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาถึงบริบทของเมืองของเมืองด้วยได้แก่ขอบเขตภูมิทัศน์วัฒนธรรมเดียวกันนั่นเอง ซึ่งการกำหนดขอบเขตการจัดทำแผนอาจใช้ขอบเขตทางด้านการปกครอง หรือขอบเขตที่มีกฎหมายควบคุมอยู่เช่นขอบเขตพื้นที่ทางด้านผังเมือง เขตโบราณสถานประกาศโดยกรมศิลปากร เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้การศึกษาเป็นไปได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

6.3 การศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่เมือง เป็นเรื่องที่กว้างและมีข้อควรคำนึงถึงมากมาย และต้องอาศัยการศึกษาถึงรายละเอียดเพิ่มเติม ซึ่งในการศึกษาขั้นต่อไปสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ในรายละเอียดการศึกษาต่อไปนี้

1. การศึกษาในเรื่องของการกำหนดเขตควบคุมทางสายตา ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดเขตการอนุรักษ์ ซึ่งมีความจำเป็นมากโดยเฉพาะการศึกษาเขตควบคุมทางสายตาในพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถาน
2. การศึกษาในประเด็นการเลือกใช้อาคารประกอบทางภูมิทัศน์ที่เหมาะสมกับพื้นที่โบราณสถานเช่น การเลือกใช้พืชพรรณที่เหมาะสมกับพื้นที่ประวัติศาสตร์ การเลือกใช้รูปแบบโครงสร้างหรือการก่อสร้างโครงสร้างที่เหมาะสมกับพื้นที่อนุรักษ์ การศึกษาหรือการฟื้นฟูระบบอุทกวิทยาหรือระบบชลประทานโบราณในพื้นที่ประวัติศาสตร์ เป็นต้น
3. การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่ตั้งบุกรุกพื้นที่สาธารณะ และชุมชนที่ตั้งบุกรุกพื้นที่โบราณสถาน โดยศึกษาในประเด็นเรื่องเกี่ยวกับ แนวทางการอนุรักษ์พื้นที่โบราณสถานที่สุดคล้องกับชุมชนในพื้นที่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนจากการพัฒนาพื้นที่ และประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. การศึกษาที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกำหนดพื้นที่ทางประวัติศาสตร์

ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการศึกษา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเมืองหรือพื้นที่ประวัติศาสตร์ ซึ่งในการจัดทำแผนการอนุรักษ์จำเป็นต้องพิจารณาถึงข้อมูลต่างๆเหล่านี้ซึ่งมีผลต่อรูป

แบบและทิศทางในการจัดทำแผนอนุรักษ์เมืองเก่าให้เหมาะสมกับแต่ละเมืองในรูปแบบบูรณาการ เพื่อให้เห็นผลของการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์เมืองเก่านั้นในภาพรวม

6.4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ปกติในการจัดทำแผนอนุรักษ์เมืองเก่ามักพิจารณาถึงในแง่เฉพาะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ เพื่อเน้นความสำคัญของพื้นที่โบราณสถานหรือพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ โดยในความเป็นจริง สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอย่างแรกได้แก่ ชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ซึ่งการขาดประเด็นในการพิจารณา เหล่านี้เป็นผลทำให้แผนการอนุรักษ์ที่ตั้งเอาไว้ไม่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้

แนวความคิดสำคัญได้แก่การที่จะนำเอาอดีตมารับใช้ปัจจุบัน จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสม ได้แก่การใช้ประโยชน์จากซากโบราณสถานเพื่อกิจกรรมต่างๆ การควบคุมการอยู่อาศัยร่วมกับโบราณสถานไม่ให้สิ่งก่อสร้างสมัยใหม่ไปทำลายคุณค่าของโบราณสถานเหล่านั้น ประเด็นสำคัญอีกเรื่องได้แก่การสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษา และสร้างความภาคภูมิใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ในมรดกทางวัฒนธรรมนั้นให้เกิดแก่ผู้ที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นการเก็บรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่นั้นเอาไว้ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย